

Psychospołeczne uwarunkowania nadużywania substancji psychoaktywnych

Magdalena Adamczyk-Banach

Streszczenie

Wprowadzenie: Nadużywanie substancji psychoaktywnych, mimo wieloletniego zainteresowania badaczy i praktyków tą tematyką, w dalszym ciągu stanowi istotny i nie w pełni opracowany naukowo problem społeczny. Projekt stanowi próbę wyjaśnienia problematyki używania środków odurzających w świetle czynników psychospołecznych: zmiennych związanych z przywiązaniem, czynników osobowościowych oraz doświadczanych w biegu życia wydarzeń kryzysowych. Podstawę teoretyczną badań stanowią: teoria przywiązania, model Wielkiej Piątki, koncepcja osobowości typu D oraz teorie dotyczące kryzysów emocjonalnych i urazów psychicznych.

Metoda: W badaniu wzięło udział 179 dorosłych pacjentów leczonych stacjonarnie lub ambulatoryjnie z powodu nadużywania i uzależnienia od substancji psychoaktywnych. Do sprawdzenia słuszności hipotez badawczych zostały wykorzystane kwestionariusze psychologiczne, w tym autorskie: *Subiektywna Skala Uzależnienia*, *Kwestionariusz Wzorców Przywiązania* oraz *Inwentarz Sytuacji Kryzysowych*, a także *Skala do Pomiaru Typu D*, Ogińskiej-Bulik, Juczyńskiego i Denolleta oraz *Inwentarz Osobowości NEO-PI-R*, autorstwa Costy i McCrae, w polskiej adaptacji Siuty. Poziom samokrytycyzmu badanych zmierzono *Skalą Samokrytycyzmu* pochodzącą ze *Skali Samooceny W.H. Fitts'a*.

Wyniki: W badaniu udało się potwierdzić niemal wszystkie hipotezy badawcze. Okazało się, że większość badanych ujawnia pozabezpieczne wzorce przywiązania wobec rodziców, partnera oraz w innych znaczących relacjach społecznych. Pozabezpieczne przywiązanie wobec rodziców korelowało z deficytami bezpiecznej więzi w bliskich relacjach w dorosłości, a także z wybranymi cechami osobowości i natężeniem sytuacji kryzysowych. W odniesieniu do cech osobowości, w badanej grupie dominowali badani o wysokim poziomie Neurotyczności i Otwartości na doświadczenie, przy niskim natężeniu Ekstrawertyczności i Sumienności oraz przeciętnym poziomie Ugodowości. Większość badanej grupy ujawniała także cechy związane z osobowością typu D. Badani doświadczali licznych wydarzeń kryzysowych z okresu dzieciństwa i dorosłości, a istotność tej obserwacji potwierdzono, zestawiając wyniki grupy klinicznej z grupą kontrolną. Wyniki badań potwierdzają także znaczącą rolę ojca w procesie rozwoju i socjalizacji dziecka.

Dyskusja: Uzyskane wyniki, a także zaprezentowane w pracy autorskie kwestionariusze, mogą być wykorzystane przez teoretyków oraz praktyków zajmujących się problematyką psychologii uzależnień. Z klinicznego punktu widzenia, szczególnie istotne wydają się być wnioski dotyczące dużej heterogeniczności badanej grupy, różnych potencjalnych ścieżek rozwoju prowadzących do uzależnienia oraz nowego oblicza współczesnych uzależnień (duża współwystępowalność zaburzeń, dominacja uzależnień mieszanych, nowe grupy środków odurzających i ich konsumentów).

Słowa kluczowe: nadużywanie substancji psychoaktywnych; przywiązanie; cechy osobowości; wydarzenia kryzysowe

13.09.2011, Magdalena Adamczyk-Banach

Summary

Introduction: Despite the long-standing interest of researchers and practitioners in this topic, substance abuse is still a significant and insufficiently researched social problem. This project attempts to explain substance abuse in the context of the psychosocial factors: attachment-related variables, personality factors and crisis events experienced in the course of life. The theoretical basis of the research includes attachment theory, the Big Five model, the type D personality concept and the theories on emotional crises and psychological trauma.

Method: The study participants were 179 adult inpatients or outpatients for substance abuse and dependence. To test the validity of the research hypotheses, psychological questionnaires were used, including the author's Subjective Addiction Scale, Attachment Patterns Questionnaire and Crisis Situations Inventory, as well as The type-D Scale (Ogińska-Bulik, Juczyński & Denollet) and NEO-PI-R Personality Inventory (Costa & McCrae, Polish adaptation by Siuta). The level of self-criticism was measured with the Self-criticism Scale derived from the W.H. Fitts Self-Esteem Scale.

Results: The study succeeded in confirming almost all research hypotheses. It emerged that most of the respondents reveal insecure attachment patterns towards parents, partners and in other meaningful social relationships. Non-secure attachment to parents correlated with secure bond deficits in close relationships in adulthood, as well as with certain personality traits and the intensity of crisis situations. With regard to personality traits, the study group was dominated by respondents with a high level of Neuroticism and Openness to Experience, with a low intensity of Extraversion and Conscientiousness, and an average level of Agreeableness. The majority of the group also revealed traits associated with Type D personality. The subjects experienced numerous crisis events during childhood and adulthood, and the significance of this observation was confirmed by comparing the results of the clinical group with the control group. The results also confirm the significant role of the father in the child's development and socialization process.

Discussion: The results obtained, as well as the original questionnaires presented in this paper, may be used by theoreticians and practitioners dealing with the issue of addiction. From the clinical perspective, the conclusions concerning the high heterogeneity of the studied group, various potential developmental paths leading to addiction and the new face of modern addictions (high co-occurrence of disorders, domination of mixed addictions, new groups of drugs and their consumers) seem particularly important.

Key words: substance abuse; attachment; personality traits; critical events

13.09.2024, Agda Algh-Bach